

گفت‌وگوی صبا با عوامل فیلم سینمایی نفرین آرتا

معرفی قدیمی‌ترین تمدن

یک باستان‌شناس موفق به کشف راز تمدنی باستانی به نام آرتا در ایران می‌شود. تمدنی مفقوده با خطی که از رازی بزرگ پرده بر می‌دارد؛ رازی که زندگی او را تغییر داده و دستخوش تلاطمی بزرگ می‌کند، اما... این خلاصه داستان «نفرین آرتا» فیلمی از مجید کریمی است که از ماه پیش در سینماها آکران شده است. فیلمی که می‌توانست با توجه به موضوع خود، جزو آثار پرخرج سینمای ایران باشد که غالباً با حمایت دولتی ساخته می‌شوند، اما با کم‌ترین حمایت‌ها تولید شده و به نوبت آکران رسیده است. خبرنگار صبا با «مجید کریمی» مستندساز و کارگردان این فیلم، «شیرین بینا» بازیگر باتجربه فیلم، «شهر کی» بازیگر تئاتر و تلویزیون اهل ایلام که در این فیلم حضور داشته، «مهدی شیخ عیسی» بازیگر سوری - لبنانی فیلم گفت‌وگویی ترتیب داده است که در ادامه می‌خوانید.

مجید کریمی کارگردان:

این فیلم‌ها دانش مخاطب را بالا می‌برد

بعد از سال‌ها حضور در عرصه مستندسازی، «نفرین آرتا» فیلمی متفاوت از شما بود که رگه‌هایی از علاقت شما در سینمای مستند را با خود به همراه داشت. نقطه آغاز این فیلم چگونه بود؟

من سال‌ها است فیلم مستند می‌سازم و در سال ۸۶ مستندی در منطقه هیمنه ساختم و بعد از آن سه کار دیگر تاریخی ساختم، تا اینکه در وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موضوع تخریب تپه‌ها در جیرفت برای گنج‌یابی و خروج ۲۵ هزار شی باستانی از کشور توجه مرا جلب کرد. در پی این موضوع، به منطقه جیرفت رفتم و از این موضوع یک مستند سه قسمتی ساختم که قسمت اول آن به نام «دیفنه» بعد از پخش خیلی مورد استقبال قرار گرفت و چون برای این مستند تحقیقات و پژوهش‌های زیادی انجام شده بود، می‌دانستم که تمدنی در این منطقه وجود دارد که از تمدن بین‌النهرین هم قدیمی‌تر است. این موضوع در ذهن من وجود داشت تا اینکه «جلال چاوشیان» ساخت یک فیلم سینمایی عاشقانه را به من پیشنهاد داد و بعد از خواندن فیلمنامه، به ایشان گفتم من موضوع خوبی درباره تمدن جیرفت ایران سراغ دارم که می‌توانیم به شکل فیلم داستانی این تمدن ارزشمند ایرانی را به همه معرفی کنیم. آقای چاوشیان گفت که این موضوع گیشه نخواهد داشت و موضوع قبلی گیشه دارد و فروش خواهد داشت. مدتی در این باره با هم گفت‌وگو کردیم و با بیان این نکته که وزارت میراث فرهنگی کمک خواهد کرد، ایشان موافقت کرد و من طرحی که در ذهن داشتیم را برای نگارش به نویسنده دادم و به پیشنهاد آقای چاوشیان فیلمنامه اولیه توسط علی شاه‌حاجتی بازنویسی و مرحله تولید «نفرین آرتا» آغاز شد.

به نظر انتخاب لوکیشن‌های فیلم هم کار ساده‌ای نبود...

بسیاری از لوکیشن‌ها، مکان‌های باستانی است، چون ساخت مستندهای تاریخی باعث شده تا من بسیاری از لوکیشن‌های تاریخی را که دیگران اطلاعی از آن ندارند، بشناسم. بخشی از لوکیشن‌ها از مکان‌های تاریخی جیرفت و بخشی مربوط به شهرهای دیگر است. یکی از ویژگی‌های این فیلم سینمایی لوکیشن‌های بکر و ناب تاریخی و باستانی ایران است که امکان گردشگری هم در آنها وجود دارد، ولی هنوز ناشناخته‌اند. فیلم در لوکیشن‌هایی چون موزه ملی تهران، کرمان و جیرفت، شهرزیرزمینی رباط آغاج در خمین، غار چاننجیر در دیلجان و... فیلمبرداری شده است.

چگونه به گروه بازیگران این فیلم رسیدید؟

ابتدا بگویم که من به شخصه از تمام بازیگران فیلم راضی هستم چرا که آنها قصه را به خوبی جلو بردند. باید به این نکته اشاره کنم که من قبلاً اعتقادی به استفاده از بازیگران چهره نداشتم و گمان می‌کردم داستان و ساخت خوب فیلم، برای پخش و آکران کافی است ولی حالا نظرم تغییر کرده و فهمیدم در آکران موفق یک فیلم، نه سازمان سینمایی و نه هیچ جای دیگری اثرگذار نیستند.

یعنی مشکل ندادن سانس به فیلم‌ها از همین جا می‌آید؟

بله، یک سینمادار به راحتی یک فیلم را آکران نمی‌کند و به فیلم سانس نمی‌دهد چون می‌خواهد فیلم کم‌دی پخش کند و فروش فیلم کم‌دی را بیشتر از فیلم فرهنگی می‌داند. به همین دلیل اگر بازیگر معروف و چهره در فیلم وجود نداشته باشد، فیلم محکوم به شکست است. به عبارتی دیگر، سینمادارها اصلاً محتوا برایشان مهم نیست و فقط بازیگران چهره برایشان اهمیت دارد و همین باعث می‌شود فیلمساز بسیاری از امکانات برای دیده شدن اثرش راز دست بدهد.

با توجه به موضوع فیلم، وزارت میراث فرهنگی چقدر با شما

همکاری داشت؟

در حد خیلی کم! موضوع این فیلم درباره قدیمی‌ترین تمدن بشری در ایران و جهان، یعنی تمدن آرتا (تمدن جیرفت) است که با داستانی سفری به دل تاریخ ایران باستان، به معرفی و رمزگشایی رازهای این تمدن کهن پرداخته است. تمدن آرتا، از تمدن سومر در بین‌النهرین نیز قدیمی‌تر است و بزودی توسط پروفیسور یوسف مجیدزاده با پیگیری‌های چندین ساله‌اش، تغییر بزرگی در کتاب‌های تاریخ هنر ایجاد شده و کهن‌ترین تمدن بشری، تمدن آرتا قلمداد خواهد شد. با این اوصاف، همکاری نکردن وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در مشارکت مالی فیلم، چالش اصلی من در ساخت «نفرین آرتا» بود چون در نامه‌نگاری‌های اولیه قول همکاری داده شد، ولی این همکاری مالی، هیچ وقت به سرانجام نرسید. البته از آنجا که لوکیشن‌های ما زیر نظر این وزارتخانه بود، در زمینه فیلمبرداری در مکان‌های تاریخی با ما همکاری کردند! البته باید بگویم که من نگذاشتم در تولید فیلم خلل وارد شود. آقای چاوشیان یک تهیه‌کننده سالم و درست و نازنین است و طبق قرار اولیه ایشان اخذ پروانه ساخت و نمایش را برعهده داشتند و مابقی کارها را خودم انجام دادم و هزینه ساخت فیلم را نیز خودم پرداختم، چون در ابتدا برای ساخت میراث بودجه‌ای کنار گذاشته بودم و مابقی قرار بود که از طریق وزارت میراث تامین شود که چون این کار انجام نشد، ناچار شدم آپارتمانی را که داشتم، برای تامین هزینه‌های تولید این فیلم بفروشم!

در مقام کارگردان چقدر از این فیلم رضایت دارید؟

در کل من از خروجی کار راضی هستم، ولی اگر بودجه بیشتری داشتم فیلم خیلی بهتر ساخته می‌شد، چون بودجه کافی خصوصاً روی کیفیت چنین فیلمی بسیار تأثیرگذار است. فیلمسازانی که درباره چنین موضوعاتی فیلم می‌سازند از همان ابتدا می‌دانند که

ممکن است گیشه فیلم آنها به اندازه فیلم‌های کم‌دی و عاشقانه نباشد و آگاهانه وارد این ژانر می‌شوند. حتی اگر این فیلم در گیشه موفق نباشد، در آینده همچنان درباره تاریخ و تمدن باستانی ایران با فضای ماجراجویانه فیلم خواهیم ساخت. اگر فیلم‌ها به درستی آکران شوند، می‌بینیم که مردم از فیلم‌های فرهنگی هم حمایت می‌کنند. این فیلم‌ها به اندازه فیلم‌های کم‌دی، می‌توانند سرگرم‌کننده و جذاب باشند و دانش مخاطب را هم بالا ببرند.

شیرین بینا، بازیگر:

نقشی که در کارنامه بازیگری من نظیر نداشت

همکاری با فیلم «نفرین آرتا» که از کارهای متفاوت کارنامه شما به شمار می‌رود، چگونه شکل گرفت؟
من شناخت زیادی از مجید کریمی کارگردان فیلم نداشتم ولی می‌دانستم که ایشان مستندساز بنامی است. زمانی که از من دعوت به همکاری کرد، خوشحال شدم و فرصتی خواستم تا فیلمنامه را مطالعه کنم. برای پذیرفتن یک پیشنهاد، اول از همه شخصیت‌پردازی و پیرنگ درست فیلمنامه برایتان اهمیت دارد که دو پاره نباشد و بعد از آن، گروه کارگردانی و سوم جایگاه نقش من در فیلمنامه برایتان اهمیت دارد و این سه مورد اگر درست باشد کار را خواهیم پذیرفت. فیلمنامه «نفرین آرتا» آنقدر جذاب و پرکشش بود که به یک پاره همه آن را خواندم. نقش پیشنهادی من متفاوت از نقش‌هایی بود که تاکنون بازی کرده بودم. برای همین دلیل بازی در این نقش را دوست داشتم و چون باید با تیپ و کاراکتر نقش آشنا می‌شدم، آقای کریمی هشت جلسه دورخوانی با همه بازیگران ترتیب داد و همه با هم ساعت‌ها، نقش‌ها را تحلیل می‌کردیم تا آنچه را که مد نظر کارگردان بود، در بیاوریم.